

**IZVEŠTAJ O RADU VIKTIMOLOŠKOG DRUŠTVA SRBIJE**  
**1. decembar 2014. - 31. decembar 2015. godine**

- ❖ **Misija, ciljevi i zadaci**
- ❖ **Aktivnosti Viktimološkog društva Srbije u periodu 1.12.2014.-31.12.2015. godine**
- ❖ **Saradnja sa visokoškolskim ustanovama i međunarodni internship programi**
- ❖ **Učešće VDS u radu nezavisnih tela i radnih grupa**
- ❖ **Učešće članova i članica VDS u radu organa i tela međunarodnih i domaćih organizacija**
- ❖ **Organizacija predavanja stručnjaka i stručnjakinja iz zemlje i inostranstva i posete stručnjaka iz inostranstva VDS**
- ❖ **Osobe angažovane na realizaciji aktivnosti VDS u periodu 1.12.2014.-31.12.2015. godine**
- ❖ **Učešće članova i volontera VDS na stručnim i naučnim skupovima i seminarima u zemlji i inostranstvu**
- ❖ **Medijsko istupanje članova VDS**
- ❖ **Donatori**

**Beograd, 31. decembar 2015. godine**

## Misija, ciljevi i zadaci

Viktimološko društvo Srbije (VDS) je nezavisno i neprofitno udruženje građana, koje je osnovano 12. novembra 1997. godine s ciljem da okupi što veći broj istraživača, eksperata i aktivista zainteresovanih da rade na razvoju viktimologije i unapređenju prava i zaštite žrtava kriminaliteta, rata i kršenja ljudskih prava, bez obzira na njihov pol, versku i religijsku pripadnost, politička opredeljenja ili druge karakteristike.

Viktimološko društvo je član Svetskog viktimološkog društva od 1999. godine, a od 2004. godine i Evropske pomoći žrtvama. Od decembra 2005. godine VDS je član ISPAC-a (International Scientific and Professional Advisory Council of the United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Programme) - Međunarodnog naučnog i profesionalnog savetodavnog tela u okviru Programa Ujedinjenih nacija za sprečavanje kriminaliteta i krivično pravo, a od 2009. godine i Međunarodne mreže organizacija koje se bore protiv nasilja vatrenim oružjem (IANSA). Viktimološko društvo Srbije je član Evropskog pokreta u Srbiji, Republičkog tima za borbu protiv trgovine ljudima, Inicijative za zakonsku zabranu i zaštitu dece od telesnog kažnjavanja u Srbiji i Mreže „Žene protiv nasilja“. VDS je osnivač i član Asocijacije Zajednička akcija ZA istinu i pomirenje. Od 2012. godine VDS je i deo Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture.

Glavne aktivnosti VDS su:

- Predlaganje izmena i dopuna zakona i zalaganje za njihovu primenu;
- Praćenje položaja žrtve u krivičnom postupku (monitoring);
- Pomoć i podrška žrtvama kriminaliteta;
- Naučno istraživanje različitih oblika viktimizacije, njihovih posledica i načina prevencije, kao osnove za dalje kreiranje odgovarajuće politike u pogledu poboljšanja položaja žrtava kriminaliteta i rata i zaštite njihovih prava;
- Zalaganje za podizanje društvene svesti o položaju žrtava, njihovim pravima i problemima;
- Istina i pomirenje;
- Izdavačka delatnost;
- Organizovanje naučnih i stručnih skupova i
- Edukacija.

U ovim aktivnostima ogleda se kontinuitet rada Društva na ostvarivanju dugoročnih ciljeva u pogledu poboljšanja položaja žrtava, stvaranja novih institucija, vladavine prava i prevencije kriminaliteta i konflikata.

Tokom proteklih osamnaest godina rada, Viktimološko društvo je ostvarilo saradnju u nizu zemalja u centralnoj i istočnoj Evropi, kao što su Mađarska, Slovačka, Češka Republika, Hrvatska, Slovenija, BiH, Makedonija, Albanija, Ukrajina, Moldavija, Rumunija, Bugarska, ali i sa zemljama Zapada – Velikom Britanijom, Severnom Irskom, Belgijom, Holandijom, Italijom, Francuskom, Austrijom, Norveškom, Švedskom, Nemačkom, SAD, kao i sa organizacijama i ekspertima iz Južne Afrike, Australije, Indije, Japana i Izraela.

## Aktivnosti Viktimološkog društva Srbije u periodu 1.12.2014.-31.12.2015. godine

### Članstvo u VDS, informisanje članova VDS i javnosti o projektima i drugim aktivnostima

U toku izveštajnog perioda u VDS su se učlanile 4 osobe. Viktimološko društvo Srbije trenutno ima 146 aktivnih članova, od čega 9 počasnih. Nažalost, tokom 2015. godine preminula su dva istaknuta člana i osnivača VDS – prof. dr Dušan Cotič, Sudija Saveznog suda i profesor krivičnog prava u penziji, Predsednik Viktimološkog društva Srbije od 2006. do 2009. godine i prof. dr Momčilo Grubač, profesor emeritus Pravnog fakulteta Univerziteta Union.

Tokom izveštajnog perioda, članovi VDS, koji su na mailing listi Društva *VDS info*, dobijali su redovno informacije o projektima koji su u toku, publikacijama koje su izašle iz štampe, skupovima koje je VDS organizovalo ili kojima su prisustvovali članovi i članice VDS, potom o aktivnostima Evropske pomoći žrtvama, viktimološkim i drugim skupovima, kao i o drugim aktivnostima Viktimološkog društva Srbije.

Redovno je ažurirana internet stranica Društva na kojoj se mogu naći sve informacije o radu Društva – projektima, publikacijama, skupovima i slično. Informacije su dostupne na srpskom i engleskom jeziku. Za održavanje internet stranice zadužena je Tatjana Orelj.

Pored internet stranice, od 2012. godine na Facebook-u postoji prezentacija Viktimološkog društva Srbije, što takođe doprinosi povećanju vidljivosti Društva i njegovih aktivnosti.

Istupanjem članova Društva u medijima doprinosi se povećanju vidljivosti Društva i njegovih aktivnosti.

Sve aktivnosti vezane za članstvo, njihovo informisanje i ažuriranje internet stranice su samofinansirajuće. Za ove aktivnosti zaduženi su dr Sanja Čopić, Jasmina Nikolić i Bejan Šaćiri.

### Rad organa VDS

U periodu 1.12.2014.-31.12.2015. godine direktorka i Upravni odbor VDS obavljali su svoje redovne poslove predviđene Statutom VDS. Upravni odbor je održavao redovne sednice i donosio odluke o tekućim pitanjima (organizaciji godišnje konferencije VDS, članovima Programskog i Organizacionog odbora VI godišnje konferencije VDS, prijemu u članstvo, nagradama za 2015. godinu, iznosu preplate za naučni časopis *Temida* i članarine za 2016. godinu). Takođe je organizovana i jedna, elektronska, sednica Skupštine VDS vezano za usvajanje finansijskog izveštaja VDS za 2014. godinu.

### Nagrade Viktimološkog društva Srbije za 2015. godinu

Viktimološko društvo Srbije je 2009. godine ustanovilo tri nagrade:

- Nagradu za doprinos unapređenju prava žrtava
- Nagradu za doprinos razvoju nekonfliktnog i sveobuhvatnog pristupa bavljenju ratom i ratnim zločinima „Treći put“
- Nagradu talentovanom mladom istraživaču/istraživačici

**Nagrada za doprinos unapređenju prava žrtava** dodeljuje se pojedincima/pojedinkama ili organizacijama koji su svojim aktivnostima ili zalaganjima dali veliki i trajan doprinos unapređenju prava žrtava i ostvarivanju ciljeva zbog kojih je Društvo osnovano. Ove godine Upravni odbor VDS je doneo odluku da se dodele dve Nagrade za doprinos unapređenju prava žrtava dodeli: **mr Rodoljubu Šabiću**, Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i **Autonomnom ženskom centru**.

**Mr Rodoljub Šabić** je kao Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti dao ogroman doprinos unapređenju i zaštiti prava žrtava u izuzetno značajnim i osetljivim oblastima: pravu pojedinca na informaciju od javnog značaja i pravu pojedinca na zaštitu privatnosti. Taj doprinos se ogleda kako na sistemskoj promeni države i društva prema odgovornijem ostvarivanju i zaštiti ovih prava, tako i u konkretnom rešavanju pojedinačnih slučajeva. Kroz svoj rad Rodoljub Šabić je u velikoj meri doprineo odgovornijem i transparentnijem radu organa vlasti u zaštiti prava žrtava i borbi protiv sistemske korupcije. Svojim javnim istupima i iznošenjem stavova i mišljenja, dao je nemerljiv doprinos odgovornijem postupanju državnih organa i ukupnom stanju svesti u društvu na zaštiti prava žrtava. Na sistemskom planu predložio je zajedno sa radnom grupom eminentnih javnih i stručnih radnika tekst nacrtu Zakona o zaštiti uzbunjivača čiji koncept, na žalost, Ministarstvo pravde nije prihvatilo, te je predložen i u Narodnoj Skupštini usvojen drugačiji koncept tog zakona. Takođe, u oblasti zaštite prava pojedinaca na privatnost pripremio je i dostavio Ministarstvu pravde potpuno novi tekst Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, čiji koncept Ministarstvo pravde takođe nije prihvatilo. To jasno ukazuje na ogromne napore gospodina Šabića da na sistemskom planu unapredi prava žrtava, ali i na ogromne otpore na koje nailazi od strane nadležnih organa. Ogroman je doprinos Rodoljuba Šabića i na pojedinačnoj zaštiti prava žrtava u oblastima njegovog rada. Od posebnog značaja je njegov doprinos poboljšanju položaja uzbunjivača i upoznavanju javnosti sa posledicama koje su u vezi sa uzbunjivanjem pretrpeli hrabri pojedinci. Zbog svega iznetog, Upravni odbor je odlučio da ove godine dodeli *Nagradu za doprinos unapređenju prava žrtava* gospodinu Rodoljubu Šabiću u želji da istraje u svojim zalaganjima i naporima, koji su od neprocenjivog značaja za unapređenje prava žrtava u Srbiji.

**Autonomni ženski centar (AŽC)** je ženska nevladina organizacija osnovana 1993. godine. AŽC veruje da je život bez nasilja osnovno ljudsko pravo i u skladu s tim obezbeđuje specijalizovanu podršku ženama i podstiče individualni i institucionalni odgovor na muško nasilje prema ženama, doprinosi jačanju ženskih „mreža“ i građanskog društva u celini. Usluge AŽC usmerene su na osnaživanje žena da prevaziđu traume koje su posledica nasilja u porodici, partnerskog nasilja i/ili seksualnog nasilja, kroz psihosocijalnu i pravnu pomoć i podršku. Besplatnu psihosocijalnu i pravnu pomoć i podršku ženama pružaju volonterke. Svake godine se organizuju obuke za nove grupe volonterki, čime se doprinosi stalnom jačanju kapaciteta i ostvaruje kontinuitet u radu SOS telefona. Pored pružanja direktne pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja, AŽC sprovodi i edukacije profesionalaca iz svih relevantnih službi, i to u oblasti zaštite od nasilja prema ženama. Takođe vrši nezavisan monitoring primene javnih politika i evaluaciju intervencija javnih službi, kao i javno zagovaranje, a sve u cilju stalnog praćenja i predlaganja izmena relevantnih zakona, politika i prakse, kako bi se postojeća rešenja primenjivala na odgovarajući način i osigurala zaštita žena žrtava nasilja. S tim u vezi, posebno su značajni naponi vezani za javno zagovaranje usmereno na punu primenu *Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici* i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa ovim međunarodnim dokumentom, kao i na usvajanje odgovarajućih zakonskih rešenja vezanih za besplatnu pravnu pomoć, naknadu štete žrtvama krivičnih dela sa elementima nasilja i slično. Zbog svog aktivizma, entuzijazma i istrajnosti u pružanju podrške ženama žrtvama muškog nasilja i zalaganja i zagovaranja za poboljšanje njihovog pravnog i ukupnog položaja, koje traje već više od 20 godina, Upravni odbor je odlučio da dodeli Autonomnom ženskom centru *Nagradu za doprinos unapređenju prava žrtava*. Time želimo da odamo priznanje za dosadašnji rad ove organizacije i svih žena koje su, i danas i svih prethodnih godina, bile uključene u rad AŽC. Nadamo se da će ova nagrada biti makar mali dodatni podsticaj da istraju u svojoj misiji, važnoj za dalji razvoj građanskog društva.

**Nagrada „Treći put“** dodeljuje se pojedincima/pojedinkama ili organizacijama koji su svojim aktivnostima ili zalaganjima dali poseban doprinos razvoju nekonfliktnog i sveobuhvatnog pristupa bavljenju posledicama rata i izgradnji mira u Srbiji. Ove godine UO VDS je odlučio da Nagradu „Treći put“ dodeli: **Ljiljani Žižić**, diplomiranoj sociološkinji, angažovanoj u Omladinskom klubu

Bačka Palanka, članici NVO Društvo za toleranciju i jednoj od osnivačica Savetodavno edukativnog centra, Bačka Palanka.

**Ljiljana Žižić** je dugi niz godina angažovana na projektima koji su usmereni na mlade i koji uključuju programe prekogranične saradnje mladih iz Srbije i Hrvatske, kao i na drugim projektima koji se odnose na podsticanje dijaloga, umrežavanje i pronalaženje novih načina razrešavanja konflikata, na lokalnom i regionalnom nivou. Poslednjih nekoliko godina dala je važan doprinos i realizaciji potprojekta VDS *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava*, u okviru aktivnosti koje su realizovane u Bačkoj Palanci i Baču. Učestvovala je u prikupljanju podataka tokom empirijskog istraživanja, u organizaciji i realizaciji seminara *Od konflikta do mirnog života u zajednici*, kao i na razvijanju *Priručnika o najboljim praksama primene restorativnih pristupa u interkulturalnom kontekstu*. Inicirala je osnivanje lokalnog restorativnog tima za Bačku Palanku i Bač, koji bi trebalo da radi na promovisanju restorativnih pristupa u prevenciji i rešavanju konflikata u ovoj sredini. Imajući u vidu važan doprinos koji je svojim dosadašnjim aktivnostima i zalaganjima Ljiljana Žižić dala razvoju nekonfliktnog i sveobuhvatnog pristupa bavljenu posledicama rata i izgradnji mira u Srbiji, Upravi odbor VDS je odlučio da joj dodeli ovogodišnju nagradu „Treći put“, verujući da će joj ona biti dodatni podsticaj da istraje u svom radu i u budućnosti ostvari još značajnije rezultate.

**Nagrada talentovanom mladom istraživaču/istraživačici** dodeljuje se mladima za posebno kvalitetan naučno-istraživački rad iz oblasti viktimologije. Ova nagrada ima za cilj podsticanje mladih za bavljenje naučno-istraživačkim radom u oblasti viktimologije. Ove godine UO VDS je doneo odluku da Nagradu mladom talentovanom istraživaču/istraživačici dodeli: **Nataliji Cecelji**.

**Natalija Cecelja** je master defektolog, zaposlena kao defektolog vaspitač u Predškolskoj ustanovi „Kuća mašte“. Bila je volonterka u Narodnoj kancelariji predsednika Republike i u Viktimološkom društvu Srbije. Tokom školske 2011/2012. godine bila je angažovana kao demonstratorica na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju na predmetima Kriminologija, Maloletnička delinkvencija, Viktimologija i Nasilje nad decom u porodici. Imajući u vidu Natalijin dosadašnji naučno-istraživački rad iz oblasti viktimologije, posebno njen master rad pod nazivom „Nasilje u porodici: Karakteristike zakonskih rešenja i sudske prakse“, koji je odbranila na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu pod mentorstvom prof. dr Vesne Nikolić-Ristanović, Upravni odbor je odlučio da joj ove godine dodeli nagradu kao talentovanoj mladoj istraživačici za posebno kvalitetan naučno-istraživački rad iz oblasti viktimologije. Verujemo da će to podsticajno delovati na nju i ohrabriti je da nastavi da se bavi istraživačkim radom relevantnim za viktimologiju.

### **Biblioteka VDS**

Tokom izveštajnog perioda uvećavan je fond knjiga. VDS biblioteka trenutno raspolaže sa 1578 naslova iz domena viktimologije, prava, kriminologije, studija roda, istine i pomirenja, ljudskih prava, restorativne pravde i drugih oblasti. Pored toga, VDS biblioteka raspolaže i sa velikim brojem časopisa, od kojih 13 časopisa VDS dobija redovno, putem razmene ili na drugi način (Revija za kriminologiju i krivično pravo, Perjanik, Kriminologija i socijalna integracija, Revija za kriminalistiku in kriminologiju, Pravda u tranziciji, Contemporary Justice Review, Revija za bezbednost, Bezbednost Zapadnog Balkana, European Journal of Criminology, Feminist Review, Aktuelnosti, Kriminalističke teme, Sociologija). Najzad, biblioteka VDS raspolaže i bogatim izborom audio i video materijala.

VDS biblioteka je dostupna svim članovima Društva. Od novembra 2007. godine korišćenje biblioteke uključeno je u cenu članarine, dok osobe koje nisu članovi VDS mogu da se učlane u biblioteku. Članarina iznosi 400,00 dinara za studente osnovnih, master i doktorskih studija koji nisu zaposleni, a 800,00 dinara za ostale korisnike.

Od 2007. godine, u biblioteku VDS učlanile se se 94 osobe. U periodu 1.12.2014.-31.12.2015. godine, pored članova i članica VDS, biblioteku je koristilo 12 lica, od toga 10 studenata. Tokom 2015. godine izdato je ukupno 80 knjiga.

Sadržaj VDS biblioteke dostupan je na [www.vds.org.rs/BibliotekaKnjige.htm](http://www.vds.org.rs/BibliotekaKnjige.htm)

Nabavka knjiga za biblioteku se najvećim delom ostvaruje putem poklona. Poslovi u vezi sa održavanjem i korišćenjem biblioteke su samofinansirajući i volonterski. Tokom izveštajnog perioda za VDS biblioteku bio je zadužen Bejan Šaćiri.

## **Zalaganje za izmene zakona i prakse**

### ***Promocija alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde***

Projekat „*Promocija alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde*“ bio je partnerski projekat Fondacije „Centar za demokratiju“ i Viktimološkog društva Srbije, koji je realizovan u periodu jun 2014. – septembar 2015. godine. Cilj projekta bio je promovisanje šire primene alternativnih sankcija i mera restorativne pravde. Brojne aktivnosti su tokom realizacije projekta bile usmerene na podizanje svesti javnosti i stručnjaka o alternativnim sankcijama i merama restorativne pravde i promovisanju njihove šire primene. Aktivnosti u kojima su neposredno učestvovala predstavnice VDS bile su:

- Učešće na okruglim stolovima u Zrenjaninu, Kragujevcu, Nišu i Leskovcu u cilju pokretanja javne debate o alternativnim krivičnim sankcijama i restorativnoj pravdi. Na okruglim stolovima u ime VDS učestvovala je dr Sanja Čopić, koja je tom prilikom prezentovala nalaze istraživanja stavova građana i stručnjaka o alternativnim sankcijama i restorativnoj pravdi i preporuke koje su iz istraživanja proizašle (više informacija o ovim istraživanjima dato je u delu o istraživanjima u ovom izveštaju). Okrugli stolovi organizovani su tokom maja 2015. godine.
- Radionice za organizacije civilnog društva u lokalnim zajednicama koje su imale za cilj njihovo osnaživanje za angažovanje na polju promocije i praćenja izvršenja alternativnih krivičnih sankcija i promociju mera restorativne pravde i podsticanje njihovog umrežavanja i saradnje sa državnim organima i institucijama. Jedna od dve radionice koje su organizovane, bila je, između ostalog, usmerena na podizanje svesti predstavnika organizacija civilnog društva o restorativnoj pravdi i restorativnim pristupima kao načina reagovanja na kriminalitet. Ovaj deo radionice osmisila je i vodila dr Sanja Čopić. Radionica je organizovana u Beogradu 16. juna 2015. godine.
- Nacionalna konferencija *Perspektive alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde u Srbiji*, Beograd, 30. jun 2015. godine, koja je imala za cilj da na jednom mestu okupi sve zainteresovane strane, da identifikuje glavne probleme i moguća rešenja i omogući organizacijama civilnog društva i stručnjacima razmenu iskustava vezano za primenu alternativnih sankcija i korišćenje mehanizama restorativne pravde. Na Konferenciji su, između ostalog, prezentovani nalazi do kojih se došlo tokom projekta. Na Konferenciji su učestvovala prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović i dr Sanja Čopić, koje su u svojim izlaganjima ukazale na aktivnosti VDS u okviru ovog projekta i glavne nalaze do kojih se došlo.

Projekat je podržala delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava“.

### ***Projekat Zaštitnika građana RS „Jačanje kapaciteta Zaštitnika građana za zakonodavne inicijative kroz saradnju sa organizacijama civilnog društva“***

Zaštitnik građana RS je 2015. godine započeo realizaciju projekta *Jačanje kapaciteta Zaštitnika građana za zakonodavne inicijative kroz saradnju sa organizacijama civilnog društva* čija je svrha da doprinese unapređenom zakonodavnom okviru za zaštitu ljudskih prava u skladu sa relevantnim

međunarodnim standardima i pravnim tekovinama Evropske unije. U okviru ovog projekta angažovane su nevladine organizacije i druge organizacije civilnog društva koje se bave unapređenjem ljudskih prava na praćenju zakonodavnih inicijativa i dostavljanju Zaštitniku građana analiza nacrtu zakona i drugih zakonskih i podzakonskih akata u nekoliko oblasti, kako bi na osnovu toga Zaštitnik građana podnosio mišljenje na nacrtu zakona, amandmane na zakone u skupštinskoj proceduri i pokretao druge vrste zakonodavnih inicijativa.

Viktimološko društvo Srbije je uključeno u projekat na dva načina:

- Kao deo konzorcijuma organizacija civilnog društva zajedno sa Institutom za kriminološka i sociološka istraživanja, Institutom za uporedno pravo, Inicijativom za prava osoba sa mentalnim invaliditetom-MDRI, Grupom 484 i Međunarodnom mrežom pomoći. Nosilac aktivnosti je Institut za kriminološka i sociološka istraživanja. Konzorcijum je zadužen za praćenje i predlaganje izmena zakona u oblasti prava lica lišenih slobode i posebno osetljivih grupa (lica smeštena u psihijatrijskim bolnicama, prava starijih, prava ljudi u pokretu).
- Samostalno, i to kao organizacija zadužena za praćenje i predlaganje izmena zakona u oblasti rodne ravnopravnosti i prava LGBT osoba.

Projekat će trajati do decembra 2016. godine, finansira ga Ambasada Velike Britanije u Srbiji, a sprovodi se u saradnji sa Kućom ljudska prava.

### ***Ostale aktivnosti***

Viktimološko društvo Srbije je podržalo kampanju *Potpisujem*, koju sprovodi Autonomni ženski centar sa partnerskim organizacijama, a koja je ove godine bila posvećena zalaganju za punu primenu Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. U okviru ove kampanje VDS je prikupljalo potpise za amandman na Zakon o policiji o uvođenju policijskog ovlašćenja za udaljavanje nasilnika iz kuće/stana po hitnom postupku na 14 dana i dostavio AŽC. Nažalost, poslanici u Narodnoj skupštini Republike Srbije su na sednici u decembru 2015. godine ćutanjem odbili ovaj amandman.

VDS je, na molbu dr Christe Pelikan iz Instituta za sociologiju prava iz Beča (Austrija), uputilo dopis poslanicima u Skupštini Austrije vezano za predlog izmena Krivičnog zakona Austrije, kojim bi se onemogućila primena medijacije u slučajevima porodičnog nasilja (Statement/opinion of the Victimology Society of Serbia referring to the new Austrian legislation on Victim-Offender Mediation (Tatausgleich) in cases of domestic violence). U dopisu se zakonodavac Austrije podstiče da još jednom razmotri mogućnost da se ovakva izmena ne unese u Krivični zakon Austrije i da omogući dalju praksu primene medijacije u slučajevima nasilja u porodici, u vezi sa čim je praksa u Austriji dobro razvijena, a ta oblast dobro istražena.

Dr Sanja Čopić je prisustvovala radionici vezano za primenu Nacionalnog akcionog plana *Žene, mir, bezbednost* u organizaciji Misije OEBS u Srbiji, koja je organizovana u Beogradu 9. i 9. septembra 2015. Takođe, dr Sanja Čopić je 29. septembar 2015. godine učestvovala na fokus grupi koja je organizovana u okviru evaluacije Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za poboljšanje položaja žena i unapređenje rodne ravnopravnosti. Tokom ova dva događaja ona je predstavila aktivnosti VDS vezane za konkretne oblasti koje su bile u fokusu radionice, odnosno fokus grupe.

### **Zalaganje za podizanje društvene svesti o položaju žrtava, njihovim pravima i problemima**

***Dan otvorenih vrata: Pitajte Službu VDS info i podrška žrtvama sve što vas zanima vezano za prevenciju i borbu protiv nasilja***

Ova aktivnost organizovana je u Skupštini opštine Novi Beograd, decembra 2014. godine u šalter sali. Saradnici/e VDS su razgovarali/e sa građanima Novog Beograda, davali im brošuru *VDS info i podrška žrtvama* i pružali informacije o Službi *VDS info i podrška žrtvama*. Na ovaj način su se

Skupština opštine Novi Beograd i Viktimološko društvo Srbije uključili u organizaciju javnog događaja na lokalnom nivou tokom globalne kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, koju je 2014. godine podržao Program UN za razvoj (UNDP) u Srbiji. Realizaciju ove aktivnosti finansijski je podržao UNPD.

### ***Obeležavanje Međunarodnog dana žrtava***

Povodom 22. februara, Međunarodnog dana žrtava, VDS je distribuiralo saopštenje Evropske organizacije za podršku žrtvama (Victim Support Europe) pod nazivom „*Sve žrtve prepoznate, ni jedna zaboravljena*“. U saopštenju se države članice EU pozivaju da ispoštuju obaveze prema žrtvama koje predviđa Direktiva EU o minimalnim o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava kriminaliteta, a apelovano je i na druge države širom sveta da nastave da teže unapređivanju položaja žrtava. Saopštenje je dostupno na internet stranici VDS <http://www.vds.org.rs/EvropskiDanZrtava2015.htm>

Takođe, povodom 22. februara, Međunarodnog dana žrtava, Republičko javno tužilaštvo i Viktimološko društvo Srbije zaključili su, pod pokroviteljstvom Ambasade Velike Britanije, *Memorandum o razumevanju i saradnji* u cilju unapređenja položaja žrtava i svedoka krivičnih dela u krivičnom postupku. Memorandum su potpisali republički javni tužilac Zagorka Dolovac i predsednik Viktimološkog društva Slobodan Savić. Potpisivanju je prisustvovao pomoćnik ministra pravde Čedomir Backović, kao i ambasador Velike Britanije Denis Klif sa članovima delegacije. Tom prilikom, Zagorka Dolovac je istakla da je 2013. godine na inicijativu Državnog veća tužilaca počela sa radom Služba za informisanje oštećenih lica i svedoka u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu. Služba je u prvoj fazi pružala informacije žrtvama i svedocima o njihovim pravima u krivičnom postupku putem brošure, telefonske i elektronske komunikacije, a plan je da se u narednoj fazi Služba razvije u Službu za podršku oštećenim licima i svedocima. Službe za podršku oštećenim licima i svedocima su, osim u Beogradu, tokom decembra 2015. godine počele sa radom i u javnim tužilaštvima u Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu. S tim u vezi, predstavnice VDS su učestvovala kao predavačice na dve obuke lica koja treba da rade u ovim službama (više o tome u delu izveštaja o edukacijama).

Ovo je bila samofinansirajuća aktivnost.

### ***Šesta godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije Novi trendovi u viktimološkoj teoriji i praksi: Dileme i izazovi u zaštiti žrtava***

Šesta godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije *Novi trendovi u viktimološkoj teoriji i praksi: Dileme i izazovi u zaštiti žrtava* održana je u hotelu „Palace“ u Beogradu 26. i 27. novembra 2015. godine.

Konferencija je imala za cilj da okupi stručnjake/stručnjakinje i istraživače/istraživačice, koji se iz perspektive različitih disciplina, teorijski i praktično, bave pravima žrtava i pružanjem pomoći i zaštite žrtvama nasilja i drugih vidova kriminaliteta i omogući sveobuhvatnu razmenu iskustava i znanja. U okviru glavne teme Konferencije govorilo se o novim trendovima u viktimološkoj teoriji i praksi, kao i o dilemama i izazovima sa kojima se susreću stručnjaci u praksi. Konferenciju su otvorili:

- Prof. dr Slobodan Savić, predsednik Viktimološkog društva Srbije, Srbija
- Mr Rodoljub Šabić, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Srbija
- Levent Altan, izvršni direktor organizacije Evropska podrška žrtvama (Victim Support Europe), Belgija
- Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, direktorka Viktimološkog društva Srbije, Srbija

Ovogodišnja Konferencija odvijala se kroz plenarne i tematske sesije i poster prezentacije. Izlagači/ce na plenarnim sesijama po pozivu bili su:

- Prof. dr Sarah Ben-David, direktorka Odeljenja za kriminologiju i profesorka kriminologije na Univerzitetu Ariel, Izrael
- Dr Albin Dearing, rukovodilac istraživačkog programa u području krivičnog prava i krivičnog pravosuđa u Agenciji Evropske unije za osnovna prava, Beč, Austrija
- Levent Altan, izvršni direktor organizacije Evropska podrška žrtvama (Victim Support Europe), Belgija
- Dr Marian Liebmann, ekspertkinja u domenu restorativne pravde i art terapije, Velika Britanija

Pored toga, dve plenarne sesije bile su posvećene sledećim temama: *Viktimizacija i zaštita žrtava: iskustva različitih zemalja* i *Viktimizacija, marginalizacija i diskriminacija*. Na njima su izlaganja imali:

- Dr Michaela Stefunkova, Institut za kriminologiju i socijalnu prevenciju, Prag, Republika Češka
- Vidia Negrea, regionalni direktor Internacionalnog instituta za restorativnu praksu u Evropi, Mađarska
- Dr Janine Natalya Clark, Pravni fakultet Univerziteta u Birmingemu, Velika Britanija
- Jan De Cock, organizacija Within-Without-Walls, Belgija
- Jasmina Nikolić, Viktimološko društvo Srbije, Beograd, Srbija, Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu i Viktimološko društvo Srbije, Srbija
- Dr Filippo Balistreri, istraživač u Euro Crimu, Firenca, Italija
- Dr Axelle Reiter, Univerzitet u Veroni, Italija
- Dr Mirjana Dokmanović, Fakultet za evropske pravno-političke studije, EDUCONS Univerzitet, Novi Sad, Srbija
- Dr Slađana Đurić, Fakultet bezbednosti, Univerzitet u Beogradu, Srbija, Dr Velibor Lalić, Evropski defendologija centar, Banja Luka, BiH

Tematske sesije i radionice bile su posvećene sledećim temama: *Preispitivanje koncepta i konteksta statusa žrtve: Kritička viktimologija u Velikoj Britaniji; Viktimizacija dece i maloletnika; Potencijali restorativne pravde za transformaciju konflikata u multietničkim zajednicama u Srbiji; Definisavanje i kategorizacija žrtava: konsekvence na zaštitu; Novi trendovi u zaštiti žrtava nasilja; Nasilje u porodici i nasilje prema ženama- aktivnosti i ovlašćenja policije: Napredak u radu Ministarstva unutrašnjih poslova i izazovi u budućnosti; Žrtve višestruke i masovne viktimizacije; Zaštita žrtava i krivičnopravni sistem; Od žrtve do subjekta: kritička analiza motiva žrtve i teme nasilja u savremenom pozorištu i na filmu i Različiti oblici viktimizacije i diskriminacije*. Izlaganja na tematskim sesijama imali su :

- Will McGowan, Univerzitet u Liverpulu, Velika Britanija
- Elizabeth Cook, Univerzitet u Mančesteru, Velika Britanija
- Jon Shute, Univerzitet u Mančesteru, Velika Britanija
- Prof. dr Oliver Bačanović i dr Nataša Jovanova, Fakultet bezbednosti, Skoplje, Makedonija
- Mr Ljiljana Stevković i prof. dr Vesna Nikolic-Ristanović, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu i Viktimološko društvo Srbije, Srbija
- Dr Filip Mirić, Stručni saradnik za nastavu na Pravnom fakultetu Univerziteta u Niš, Srbija
- Dr Nikola Petrović, Viktimološko društvo Srbije, Srbija
- Dr Marian Liebmann, ekspertkinja u domenu restorativne pravde i art terapije, Velika Britanija
- Dr Besa Arifi, Pravni fakultet, Jugo-istočni evropski Univerzitet „Ilindenska“, Tetovo, Makedonija
- Jadranka Buljević, Osnovni sud u Novom Sadu, Srbija
- Aleksandar Todorović, Pravni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija
- Prof. dr Dragana Batić, Fakultet bezbednosti, Skopje, Makedonija
- Prof. dr Jasna Hrnčić, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Srbija

- Dr Branka Antić-Štauber, Udruženje Snaga Žene, Tuzla, BiH
- Miloš Resimić, Centralno Evropski Univerzitet u Budimpešti, Mađarska
- Jasmina Puhača, Uprava kriminalističke policije, MUP RS, Beograd, Srbija
- Doc. dr. Dževad Mahmutović, Pravni fakultet Univerzitet u Tuzli, BiH i Mehmed Efendić, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, BiH
- Dr Zorica Mršević, Institut društvenih nauka, Beograd, Srbija
- Biljana Janjić, Inicijativa za prava osoba sa mentalnim invaliditetom MDRI-S, Beograd, Srbija i Kosana Beker, ACIMSI-Centar za rodne studije, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija
- Nikica Hamer Vidmar, Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, Hrvatska
- Dr Amra Latifić, Fakultet za medije i komunikacije, Univerziteta Singidunum u Beogradu, Srbija
- Mr Ivan Jovanović, Student doktorskih studija na Fakultetu dramskih umetnosti, Univerzitet u Beogradu, Srbija
- Dr Ivana Kronja, Visoka škola likovnih i primenjenih umetnosti strukovnih studija u Beogradu, Srbija
- Dr Milica Kovačević, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu, Srbija
- Dr Vesna Stefanovska, Fakultet bezbednosti, Skoplje, Makedonija
- Olivera Kuljić, Osnovni sud u Zrenjaninu, Srbija
- Marijana Santrač, Državno veće tužilaca/ Republičko javno tužilaštvo, Srbija
- Katlin Brašić, UNICEF, Beograd, Srbija, Ines Cerović, UNICEF, Beograd, Srbija, Ivana Milosavljević-Đukić, Centar za zaštitu odojčadi, dece i omladine, Dom "Jovan Jovanović Zmaj", Srbija

Ovogodišnja Konferencija okupila je preko 100 učesnika-učesnica iz zemlje, regiona (Makedonije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske), zemalja zapadne, centralne i južne Evrope (Velike Britanije, Belgije, Italije, Mađarske, Austrije, Češke), kao i iz Izraela i Australije.

Ovogodišnja konferencija organizovana je na način da se ispune uslovi za dobijanje statusa međunarodnog naučnog skupa, koji su predviđeni Pravilnikom o postupku i načinu vrednovanja i kvantitativnom iskazivanju naučno-istraživačkih rezultata istraživača (*Službeni glasnik RS br. 38/2008*).

Članovi/članice Programskog odbora Konferencije bili su:

- a. Prof. dr Alenka Šelih, profesorka emerita na Pravnom fakultetu Univerziteta u Ljubljani i članica Slovenske akademije nauka i umetnosti (Slovenija)
- b. Prof. dr Gerd Kirchhoff, profesor na International Victimology Institute, Graduate School of Victimology, Tokiwa University (Japan), profesor na College of Applied International Studies (Nemačka) i počasni član Viktimološkog društva Srbije
- c. Prof. dr Jaishankar Karuppanan, profesor na Department of Criminology and Criminal Justice, Manonmaniam Sundaranar University (Indija) i glavni i odgovorni urednik časopisa International Journal of Cyber Criminology i International Journal of Criminal Justice Sciences
- d. Prof. dr Janice Joseph, profesorka na Richard Stockton College of New Jersey (SAD)
- e. Prof. dr Robert Peacock, profesor i šef na Department of Criminology, University of the Free State, Bloemfontein (Južna Afrika)
- f. Prof. dr Oliver Bačanović, redovni profesor i dekan Fakulteta za bezbednost, Univerzitet „Sv. Kliment Ohridski“, Skoplje (Makedonija)
- g. Dr Uglješa Zvekić, Bivši Ambasador Republike Srbije pri Ujedinjenim Nacijama i drugim međunarodnim organizacijama u Ženevi, Predsednik Generalne Skupštine Svetske organizacije za intelektualnu svojinu (WIPO) i predsedavajući Ekonomske Komisije UN za Evropu (UNECE) od 2011. do 2013. godine, naučni savetnik i gostujući profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, Pravnom fakultetu Univerziteta Roma Tre u Rimu, Škole

- uprave, Slobodni Univerzitet društvenih nauka (LUISS), Rim, Vodeći savetnik, Globalna inicijativa protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (GI), Ženeva
- h. Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, redovna profesorka na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, direktorka Viktimološkog društva Srbije i bivša predsednica Evropskog udruženja za kriminologiju
  - i. Prof. dr Slobodnaka Konstantinović-Vilić, redovna profesorka Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu u penziji
  - j. Prof. dr Mirjana Dokmanović, vanredna profesorka na Fakultetu za evropske pravno-političke studije, Univerzitet Educons, Novi Sad
  - k. Dr Ivana Stevanović, naučna saradnica i v.d. direktorke u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, predsednica Centra za prava deteta i članica Saveta Vlade RS za prava deteta

Članice Organizacionog odbora Konferencije bile su:

1. Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, redovna profesorka na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, direktorka Viktimološkog društva Srbije direktorka VDS i bivša predsednica Evropskog udruženja za kriminologiju
2. Dr Sanja Čopić, naučna saradnica u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu i predsednica Upravnog odbora VDS
3. Jasmina Nikolić, rukovoditeljka Službe za žrtve Viktimološkog društva Srbije *VDS info i podrška žrtvama*
4. Bejan Šaćiri, istraživač u Viktimološkom društvu Srbije

Šesta godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije je kategorisana kao međunarodna konferencija i Odlukom Komore socijalne zaštite Republike Srbije br. 55075-1118/2015-2 od 28. oktobra 2015. godine. U skladu sa Bodovnom listom uslova za sticanje bodova za obnavljanje licence strucnih radnika u socijalnoj zastiti, za aktivno ucestvovanje na međjunarodnoj konferenciji ostvaruje se 20 bodova, a za pasivno 10 bodova.

Pored Programskog i Organizacionog odbora, u organizaciji i realizaciji Konferencije učestvovali su i volonteri i volonterke VDS.

Sredstva za organizovanje konferencije su obezbeđena iz plaćenih kotizacija. Jedan deo sredstava dobijen je od Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS. Učešće jednog broja učesnika na Konferenciji omogućili su i Švedski nacionalni policijski odbor – Program u Srbiji i Departman za policijska pitanja i Departman za vladavinu prava i ljudska prava Misije OEBS u Srbiji. Program UN za razvoj u BiH je omogućio učešće osoba iz službi za žrtve i svedoke iz BiH na konferenciji.

## Istraživanja

### *Alternativni načini reagovanja na kriminalitet i bezbednost – „ALTERNATIVE“*

Projekat *Alternativni načini reagovanja na kriminalitet i bezbednost – „ALTERNATIVE“* (*Developing alternative understandings of security and justice through restorative justice approaches in intercultural settings within democratic societies*) je četvorogodišnji istraživački projekat, koji Viktimološko društvo Srbije realizuje od 1. februara 2012. godine u saradnji sa sledećim partnerima: Katholieke Universiteit Leuven (Belgija), Norwegian Social Research (Norveška), Institute for the Sociology of Law and Criminology (Austrija), European Forum for Restorative Justice, Foresee Research Group (Mađarska), University of Ulster (Severna Irska). Projekat finansira Evropska unija u okviru Sedmog okvirnog programa Evropske komisije za istraživanja i tehnološki razvoj (FP7), a njime koordinira Katholieke Universiteit Leuven (Belgija).

Projekat *ALTERNATIVE* ima za cilj da, uz pomoć empirijskih dokaza iz četiri zemlje u kojima se sprovode akciona istraživanja (Srbija, Austrija, Mađarska i Severna Irska) o načinima bavljenja konfliktima u interkulturalnim kontekstima demokratskih društava, omogući alternativno i

produbljeno razumevanje pravde i bezbednosti. U okviru projekta *ALTERNATIVE VDS* sprovodi istraživanje pod nazivom *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava*, koje ima za cilj razvijanje alternativnih modela rešavanja postojećih i prevencije budućih konflikata između pripadnika različitih etničkih grupa u Srbiji, a koji mogu doprineti zatvaranju ciklusa nasilja i povećanju ukupne bezbednosti građana. Ovo istraživanje je omogućilo dalji, teorijski i praktični, razvoj „*Trećeg puta*“ u bavljenju konfliktima u Srbiji i bivšoj Jugoslaviji, koji je koncipiran u okviru *Asocijacije zajednička akcija ZA istinu i pomirenje*, čiji je osnivač i koordinator VDS.

Tokom 2015. godine realizovane su sledeće grupe aktivnosti:

- Priprema za i učešće na sastancima projektnog tima, Nadzornog i Savetodavnog odbora projekta i istraživačkog tima VDS:
  - Učešće prof. Vesne Nikolić-Ristanović i dr Sanje Ćopić na sedmom sastanku Nadzornog odbora projekta u Oslu (Noreška), 9-11. mart 2015. godine.
  - Učešće prof. Vesne Nikolić-Ristanović na osmom sastanku Nadzornog odbora projekta i četvrtom sastanku Savetodavnog odbora u Leuvenu-u (Belgija), 18-20. novembar 2015. godine.
  - Organizovani su redovni sastanci istraživačkog tima VDS.
- Nastavak akcionog istraživanja u tri multietnička i multikulturalna regiona u Srbiji, uz testiranje mogućnosti primene modela restorativne pravde, što je uključilo sledeće aktivnosti:
  - Kvalitativnu analizu materijala sa participativnih seminara *Od konflikta do mirnog života u zajednici*, koji su organizovani u Medveđi, Bačkoj Palanci i Prijepolju tokom 2014. godine i pisanje istraživačkog izveštaja.
  - Razvijanje i pisanje *Priručnika o najboljim praksama primene restorativnih pristupa u interkulturalnom kontekstu*. Razvijanje *Priručnika* je bio participativni proces, koji je započeo tokom seminara *Od konflikta do mirnog života u zajednici*, na kojima su, između ostalog, učesnici ukazali na potrebu rada na podizanju svesti stručne i opšte javnosti o restorativnoj pravdi i njenoj primeni, pa je ovaj *Priručnik* zamišljen kao alatka koja bi služila tom cilju. Proces razvijanja *Priručnika* se odvijao kroz sledeće aktivnosti:
    - Sastanak VDS tima i grupe učesnika seminara *Od konflikta do mirnog života u zajednici* iz Prijepolja, Bačke Palanke i Medveđe koji je održan u Beogradu 21. marta 2015. godine. Tokom sastanka napravljene su prve skice sadržaja *Priručnika*, koje su poslužile kao polazna osnova za dalji rad.
    - U cilju rada na razvijanju *Priručnika* i podizanju svesti o restorativnoj pravdi i restorativnim pristupima na lokalnom nivou, u Prijepolju i Bačkoj Palanci inicirano je formiranje neformalnih lokalnih restorativnih timova. U sastav lokalnih restorativnih timova ušli su predstavnici ove dve lokalne sredine koji su učestvovali na seminaru *Od konflikta do mirnog života u zajednici*, i to predstavnici centara za socijalni rad, vaspitno-obrazovnih ustanova, organizacija civilnog društva i policije.
    - Prikupljanje podataka o primerima dobre prakse primene restorativnih pristupa u prevenciji i rešavanju konflikata i drugih problema u lokalnim sredinama. Na prikupljanju podataka bili su angažovani članovi i članice neformalnih restorativnih timova, kao i istraživači iz VDS.
    - Pisanje prve verzije nacrtu *Priručnika* od strane članova VDS tima.
    - Organizacija i realizacija radionica u Bačkoj Palanci (19. maja 2015) i Prijepolju (23. maja 2015), koje su okupile članove tima VDS i članove restorativnih timova iz ova dva grada. Na radionicama su predstavljeni primeri dobre prakse primene restorativnih pristupa koji su prikupljeni i o njima se diskutovalo i diskutovan je prvi nacrt *Priručnika*.
    - Organizacija i realizacija radionice u Beogradu 8. jula 2015. Radionica je organizovana u okviru obeležavanja 10 godina od osnivanja *Asocijacije Zajednička akcija za istinu i pomirenje*. Ova radionica je okupila članove lokalnih restorativnih timova iz Prijepolja, Bačke Palanke i Bača, članove istraživačkog tima VDS, i članove *Asocijacije Zajednička akcija ZA istinu i*

*pomirenje*. Pored predavljanja rezultata akcionog istraživanja sprovedenog u okviru projekta ALTERNATIVE, na radionici se diskutovalo o *Priručniku*. Sve sugestije i predlozi su uzeti u obzir prilikom pravljenja finalne verzije *Priručnika*.

- Finalizacija *Priručnika o najboljim praksama primene restorativnih pristupa u interkulturalnom kontekstu* i priprema za štampu.
- Pravljenje filmova u okviru istraživanja VDS i projekta ALTERNATIVE u celini:
  - Radionica o pravljenju filma u okviru projekta ALTERNATIVE, Leuven, Belgija, 23.-26. februar 2015. Prisustvovali dr Nikola Petrović i Bejan Šaćiri.
  - Napravljen je film „Između konflikata i mirnog života u zajednici“ (film dostupan na online platformi projekta: <http://alternativefilms.euforumrj.org/>).
  - Snimanje finalnog filma na nivou projekta ALTERNATIVE u okviru koga je sniman intervju sa prof. dr Vesnom Nikolić-Ristanović, Leuven (Belgija), 20. aprila 2015. godine (film dostupan na online platformi projekta: <http://alternativefilms.euforumrj.org/>).
  - Napravljena su dva kratka filma za online platformu projekta ALTERNATIVE (dostupno na: <http://alternativefilms.euforumrj.org/>).
  - Pravljenje video snimaka sa sastanaka i radionica organizovanih u Bačkoj Palanci, Prijepolju i Beogradu u okviru akcionog istraživanja.
- Predstavljanje projekta i projektnih aktivnosti u celini i aktivnosti za čiju realizaciju je zaduženo VDS:
  - Ažuriranje internet stranice sa informacijama o realizaciji istraživanja VDS.
  - Slanje informacija o realizaciji projekta na VDS mailing listu.
  - Organizacija konferencije za javnost pod nazivom *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava*, 8. jula 2015. godine u Beogradu, na kojoj su predstavljeni rezultati potprojekta Viktimološkog društva Srbije *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava*. Konferencija za javnost je organizovana u sklopu obeležavanja 10 godina *Asocijacije Zajednička akcija ZA istinu i pomirenje* i razvijanja modela *Treći put* kao nekonfliktnog načina bavljenja sukobima. Na konferenciji za javnost su govorili:
    - Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, direktorka Viktimološkog društva Srbije: Potprojekat „*Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava*” u okviru širih aktivnosti Viktimološkog društva Srbije na razvijanju nekonfliktnog načina bavljenja sukobima
    - Dr Nikola M. Petrović, istraživač u Viktimološkom društvu Srbije: *Konflikti, sigurnost i pravda u interkulturalnom kontekstu Srbije: nalazi empirijskog istraživanja*
    - Dr Sanja Čopić, predsednica Upravnog odbora Viktimološkog društva Srbije: *Akciono istraživanje Od konflikta do mirnog života u zajednici i razvijanje Priručnika o najboljim praksama primene restorativnih pristupa u interkulturalnom kontekstu*
    - Ljiljana Žižić, Društvo za toleranciju, Bačka Palanka: *Ka dijalogu u multietničkoj zajednici: aktivnosti civilnog sektora u Bačkoj Palanci i Baču*
    - Mirsad Duran, NVO Nova vizija, Prijepolje: *Podsticanje dijaloga u multietničkoj zajednici: aktivnosti NVO Nova vizija u opštini Prijepolje*
  - Učešće na naučnim i stručnim skupovima, na kojima je predstavljen projekat u celini, projektni paket VDS i rezultati dosadašnjeg rada na realizaciji projekta.
  - Distribucija brošure o VDS sa informacijama o projektu na naučnim skupovima i sastancima u zemlji i inostranstvu.
  - Distribucija lifleta ALTERNATIVE na naučnim skupovima.
  - Distribucija sažetaka dosadašnjih istraživanja VDS i drugih projektnih partnera na naučnim i stručnim skupovima.
  - Predstavljanje postera ALTERNATIVE na napred pomenutim radionicama i godišnjoj konferenciji VDS.
- Menadžment projektnog paketa:

- Pisanje redovnih periodičnih izveštaja (narativnih i finansijskih).
- Redovna komunikacija sa KU Leuven kao koordinatorom projekta.
- Doprinos u razvijanju istraživačkih izveštaja ostalih projektnih partnera, što je uključilo čitanje, komentarisanje i diskutovanje istraživačkih izveštaja i drugih dokumenata projektnih partnera, tokom realizacije projekta, a posebno tokom sastanaka Nadzornog i Savetodavnog odbora projekta.

Tokom 2015. godine u realizaciju projektnog paketa VDS u okviru projekta *ALTERNATIVE* neposredno su bili uključeni: prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, prof. dr Jelena Srna, dr Sanja Čopić, dr Nikola Petrović, Bejan Šaćiri i Jasmina Nikolić.

Projekat finansira Evropska unija u okviru Sedmog okvirnog programa Evropske komisije za istraživanja i tehnološki razvoj (FP7 program).

### ***Promocija alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde***

U okviru partnerskog projekta „*Promocija alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde*“ (sa Fondacijom „Centar za demokratiju“), Viktimološko društvo Srbije je tokom izveštajnog perioda nastavilo aktivnosti u okviru istraživanja stavova građana i stručnjaka o restorativnoj pravdi i alternativnim sankcijama, koje je započelo 2014. godine. Istraživanja su imala za cilj dolaženje do saznanja o nivou upoznatosti građana i građanki i stručnjaka i stručnjakinja sa restorativnom pravdom i alternativnim sankcijama kao oblicima društvene reakcije na kriminalitet, njihovom mišljenju o mogućnostima primene restorativne pravde i alternativnih sankcija kao društvenih odgovora na kriminalitet i nivou podrške za primenu ovih mera. Uz to, kada su u pitanju stručnjaci, cilj istraživanja bio je i dolaženje do saznanja o dosadašnjem iskustvu stručnjaka u pogledu primene alternativnih sankcija i rešenja sa elementima restorativne pravde u praksi, te problema i prepreka sa kojima se suočavaju. Tokom 2015. godine, sprovedene su sledeće aktivnosti:

- Obrada i analizira podataka dobijenih u okviru oba istraživanja;
- Pisanje istraživačkog izveštaja na osnovu nalaza istraživanja.

Nalazi istraživanja objavljeni su u knjizi: Nikolić-Ristanović, V., Vučković, N. (ur.) (2015) *Stavovi građana i stručnjaka o alternativnim sankcijama i restorativnoj pravdi*, Beograd: Fondacija „Centar za demokratiju“. Dostupno na: <http://www.vds.org.rs/File/alternativne%20sankcije-%20glavna%20publikacija.pdf>

Na realizaciji ovog dela projektnih aktivnosti neposredno su bili angažovani prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, dr Sanja Čopić, Bejan Šaćiri i Una Radovanović.

Projekat je podržala delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava“.

### ***Istraživanje i analiza rada Službe VDS info i podrška žrtvama***

Kontinuirano istraživanje rada Službe *VDS info i podrška žrtvama* sprovodi se od 2004. godine, dok se od sredine 2005. godine podaci vode i obrađuju uz korišćenje za to posebno konstruisanog upitnika i na osnovu usvojene jedinstvene metodologije njihovog unosa i obrade. Na ovaj način postavljena je osnova za redovno praćenje, istraživanje, poređenje i analizu rada, odnosno podataka Službe, za bolje povezivanje teorije i prakse, kao i za kvalitetnije korišćenje ukupnih kapaciteta Viktimološkog društva Srbije. Osim toga, na ovaj način postavljena je i osnova jednoobraznog vođenja podataka kojima raspolaže Služba *VDS info i podrška žrtvama*.

Ovo je samofinansirajuća aktivnost.

### *Trening za volontere službe VDS info i podrška žrtvama*

U 2012. godini akreditovan je program za obuku pružalaca socijalnih usluga za rad sa žrtvama nasilja, koji je razvijen u Viktimološkom društvu Srbije. Program je akreditovan u Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu. Opšti cilj programa obuke je sticanje potrebnih osnovnih znanja i veština za rad sa žrtvama nasilja, koja bi trebalo da poseduje svaki pružalac socijalnih usluga koji dolazi ili može doći u kontakt sa, punoletnom ili maloletnom, žrtvom bilo koje vrste nasilja. Kroz ovu obuku pružaoci socijalnih usluga stiču potrebne veštine i znanja koja će im omogućiti da prepoznaju žrtvu nasilja, da prepoznaju i razumeju potrebe žrtve, da joj shodno tome pruže potrebne informacije, emotivnu podršku i druge vidove pomoći, kao i da žrtvu upute na druge nadležne službe ili organizacije u zavisnosti od prethodno identifikovanih potreba. Na osnovu ovog programa, tokom aprila i maja 2015. godine realizovan je trening za grupu od 9 osoba - volontera službe *VDS info i podrška žrtvama*, koji su nakon obuke uključeni u rad službe za žrtve. Evaluacija programa koju je sproveo Republički zavod za socijalnu zaštitu pokazao je odlične rezultate. Trening su realizovali: prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, dr Sanja Čopić, Jasmina Nikolić, dr Nikola Petrović, mr Ljiljana Stevković i Mirjana Tripković. Organizacija i realizacija treninga bila je samofinansirajuća aktivnost.

### *Razvijanje i pilotiranje programa za osuđeničke-osuđenice „Program za podizanje svesti o uticaju krivičnog dela na žrtve i o restorativnoj pravdi“*

Programa za osuđeničke-osuđenice pod nazivom *Program za podizanje svesti o uticaju krivičnog dela na žrtve i o restorativnoj pravdi* razvijen je i pilotiran u okviru partnerskog projekta „*Promocija alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde*“ (sa Fondacijom „Centar za demokratiju“). Aktivnosti su obuhvatile sledeće:

- Priprema za realizaciju programa:
  - Istraživanje postojećih programa za osuđena lica, koji imaju za cilj podizanje svesti o pravima i potrebama žrtava i koji se zasnivaju na principima restorativne pravde, a koji se primenjuju u zatvorima u svetu;
  - Analiza 53 programa, koji se primenjuju u zatvorima u Evropi, Americi, Kanadi i Australiji;
  - Razvijanje *Programa za podizanje svesti o uticaju krivičnog dela na žrtve i o restorativnoj pravdi* uz korišćenje iskustava iz sveta i prethodnog iskustva VDS u radu sa ženama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora u KPZ u Požarevcu;
  - Predstavljanje *Programa* i njegovih ciljeva Upravi KPZ u Požarevcu;
  - Uključivanje *Programa za podizanje svesti o uticaju krivičnog dela na žrtve i o restorativnoj pravdi* u program postupanja Službe za tretman;
  - Odabir učesnica za Program koji se odvija na sledeći način.
- Realizacija programa: program je realizovan tokom aprila 2015. godine u KPZ za žene u Požarevcu i sastojao se od šest radionica:
- Evaluacija programa:
  - Posle svake radionice učesnice su iznosile svoje utiske o konkretnoj radionici;
  - Na poslednjoj radionici, osuđenice su imale zadatak da napišu pismo oprostaja, koje je potom analizirano;
  - Mesec i po dana po okončanju programa vođeni su intervjui sa učesnicama Programa;
  - Na evaluacionom sastanku VDS tima;
  - Od strane Loren Walker međunarodno priznate stručnjakinje za restorativnu pravdu ([www.lorenwalker.com](http://www.lorenwalker.com)).

Na razvijanju i realizaciji programa radio je VDS tim u sledećem sastavu: prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, dr Sanja Čopić, Jasmina Nikolić, Mirjana Tripković, dok je Branislav Urošević kao asistent pomogao u pripremama i realizaciji programa.

Projekat je podržala delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava“.

***Radionice „Prepoznavanje i prevencija rodno baziranog nasilja za decu azilante“ i trening za stručnjake koji se mogu sresti sa decom azilantima žrtvama rodno baziranog nasilja***

Viktimološko društvo Srbije je, kao partnerska organizacija, učestvovalo u realizaciji dela aktivnosti u okviru projekta *Poboljšanje pristupa obrazovanju dece tražilaca azila u Srbiji i prevencija rodno zasnovanog nasilja*, čiji je nosilac Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila (APC/CZA). Cilj projekta bio je omogućavanje uključivanja dece tražilaca azila u obrazovni sistem i povećanje kapaciteta relevantnih lokalnih i centralnih aktera koji su uključeni u obrazovanje dece tražilaca azila i prevenciju rodno zasnovanog nasilja. Projekat je imao za cilj podizanje svesti o nasilju nad decom i ohrabrivanje dece tražilaca azila da prepoznaju i preveniraju različite oblike rodno zasnovanog nasilja. Aktivnosti koje je u okviru projekta realizovalo VDS su:

- Razvijanje i realizacija radionica pod nazivom „*Prepoznavanje i prevencija rodno baziranog nasilja za decu azilante*“. Razvijeno je ukupno osam radionica, koje su realizovane sa šest grupa dece. Radionice su realizovane u centru za azilante u Bogovađi i Banji Koviljači u periodu jun-septembar 2015. godine. Radionice je osmislila Jasmina Nikolić, koja je učestvovala u njihovoj realizaciji. U realizaciju radionica bila je uključena i Mirjana Tripković.
- Razvijanje i realizacija treninga za stručnjake koji se mogu sresti sa decom azilantima žrtvama rodno baziranog nasilja (za stručnjake iz sistema socijalne zaštite, centra za azil, policije, zdravstva, obrazovnih institucija, NVO). Trening je osmislila i realizovala Jasmina Nikolić. Održano je ukupno pet treninga, i to dva u Loznici i po jedan u Lajkovcu, Bogovađi i Beogradu. Treninzi su realizovani u periodu jun-oktobar 2015. godine.
- Učešće na dva okrugla stola koja su organizovana za stručnjake u Banji Koviljači i Bogovađi, na kojima se diskutovalo sa relevantnim akterima uključenim u obrazovanje dece tražilaca azila i njihovu zaštitu o značajnim pitanjima i preprekama sa kojima se suočavaju, kao i načinima prevazilaženja identifikovanih prepreka. Okruglim stolovima prisustvovala je Jasmina Nikolić.
- Davanje komentara i sugestija na desk analizu i analizu izazova i prepreka koje se odnose na uključivanje dece azilanata i rodno bazirano nasilje.
- Razvijanje i pisanje dela programa obuke o rodno baziranom nasilju za stručnjake koji dolaze u kontakt sa decom azilantima, i priručnika koji prati obuku. Program obuke je predat Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu za akreditaciju.

U realizaciju aktivnosti u okviru ovog projekta neposredno su bile uključene Jasmina Nikolić i Mirjana Tripković.

Projekat je podržala delegacija Evropske unije u Srbiji.

***Radionice „Razvoj Službi za podršku oštećenim licima i svedocima u javnim tužilaštvima u Republici Srbiji“***

U septembru i novembru 2015. godine organizovane su dve radionice pod nazivom „*Razvoj Službi za podršku oštećenim licima i svedocima u javnim tužilaštvima u Republici Srbiji*“, i to za dve grupe tužilaca, njihovim zamenika i saradnika iz javnih tužilaštava iz Beograda, Niša, Novog Sada i Kragujevca. Radionice su predstavljale osnovnu obuku zaposlenih u Službama za informisanje oštećenih lica i svedoka u javnim tužilaštvima i imale su za cilj jačanje kapaciteta polaznika i polaznika za rad sa žrtvama u okviru službi za informisanje oštećenih lica i svedoka pri višim javnim tužilaštvima u ovim gradovima. Radionice su organizovane u sklopu projekta *Podrška uspostavljanju nacionalnog sistema podrške žrtvama i svedocima krivičnih dela u Srbiji*, koji sprovodi Misija OEBS u Srbiji, u okviru koga se realizuju i aktivnosti koje podrazumevaju rad i saradnju sa tužilaštvima. U realizaciju radionica VDS je uključeno shodno potpisanom *Memorandum o razumevanju i saradnji* sa

Republičkim javnim tužilaštvom u cilju unapređenja položaja žrtava i svedoka krivičnih dela u krivičnom postupku.

Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović i Jasmina Nikolić su osmislile i realizovale pomenute radionice u okviru kojih su posebno obrađene sledeće teme: Razumevanje položaja i potreba oštećenih lica i svedoka; Pružanje podrške oštećenim licima i svedocima: osnažujuća i asertivna komunikacija i Pružanje podrške oštećenim licima i svedocima: upućivanje, u okviru čega je, između ostalog, predstavljena Služba za žrtve Viktimološkog društva Srbije *VDS info i podrška žrtvama*.

### **Pružanje podrške žrtvama kriminaliteta, uključujući žene žrtve nasilja koje se nalaze u zatvoru**

#### ***Služba VDS info i podrška žrtvama***

Služba *VDS info i podrška žrtvama* počela je sa radom 2003. godine. Namenjena je žrtvama kriminaliteta, i to kako ženama, tako i muškarcima. Žrtvama kriminaliteta pružaju se:

- Informacije o njihovim pravima i načinu njihovog realizovanja
- Emotivna podrška
- Pravna pomoć
- Upućivanje na druge službe/organizacije u zavisnosti od konkretnih potreba žrtve
- Podrška na sudu.

Usluge koje žrtvama kriminaliteta nudi Služba su besplatne. Osnovni principi kojima se u radu rukovodi osoblje Službe su poverenje, poštovanje žrtve, njenih prava, potreba i osećanja, kao i poverljivost informacija koje žrtve koje kontaktiraju Službu daju.

Tokom izveštajnog perioda realizovane su sledeće aktivnosti:

- Organizovan je trening za volontere, o čemu je više reči bilo u prethodnom delu izveštaja. Nakon treninga, volonteri/ke su uključeni u rad Službe.
- Pružanje podrške žrtvama – od 1. decembra 2014. do 31. decembra 2015. godine Službi se obratilo 209 žrtava različitih oblika viktimizacije.
- Pružanje podrške ženama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora ili po izlasku iz zatvora. Tokom izveštajnog perioda, podrška je pružena za 20 žena koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora i za 4 žene koje su izašle sa izdržavanja zatvorske kazne. Ukupno 23 razgovora sa osuđenicama je obavljeno u prostorijama KPZ za žene u Požarevcu tokom poseta koje su organizovane jednom mesečno. Ova aktivnost predstavlja nastavak aktivnosti na pružanju podrške osuđenicama, koje su započete u okviru projekta *Ljudska prava žena u zatvoru - Zalaganje za žene žrtve nasilja koje se nalaze u zatvoru (2011-2013)*.
- Volonteri/ke su imali/e redovne interne i eksterne supervizije.

Rukovoditeljka Službe je Jasmina Nikolić; prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović je zadužena za eksternu superviziju, dok unutrašnju superviziju rada volontera/ki sprovode Jasmina Nikolić i Mirjana Tripković.

U rad službe tokom izveštajnog perioda bile su uključene sledeće osobe: Mirjana Tripković, Sanja Ćopić, Bejan Šaćiri, Branislav Urošević, Dunja Babić, Jelena Kukanjac, Ivana Saveski, Jelena Lupšić, Irena Pejić, Andrea Veselinović, Sara Stojković, Jelena Matić, Maja Bojović, Kristina Kostić i Tamara Čakarević.

U aktivnosti vezane za podršku ženama u zatvoru tokom izveštajnog perioda bile su uključene Jasmina Nikolić i Mirjana Tripković.

Rad Službe je u izveštajnom periodu bio samofinansirajuća aktivnost. Aktivnosti vezane za podršku osuđenicama su tokom izveštajnog perioda bile volonterske.

## ***Razvijanje programa za žrtve u okviru projekta „Promocija alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde“***

U okviru partnerskog projekta „Promocija alternativnih sankcija i mera restorativne pravde“ (sa Fondacijom „Centar za demokratiju“), Viktimološko društvo Srbije je razvilo novi program za žrtve. Polazna osnova za koncipiranje novog programa za žrtve bila je analiza dosadašnjeg rada Službe VDS *info i podrška žrtvama*, koja pokazuje da mnoge žrtve mogu da ostvare svoja prava i razreše svoje probleme (sukobe, sporove) van pravosudnog sistema, koristeći principe restorativne pravde. Ovaj program ima za cilj podizanje svesti potencijalnih i aktuelnih žrtava o mogućnostima šireg korišćenja restorativnih pristupa, posebno medijacije, jačanje sopstvenih potencijala i orijentaciju na rešavanje problema.

U okviru programa razvijene su sledeće usluge koje se pružaju žrtvama:

- Informacije vezane za mogućnosti upotrebe restorativnog dijaloga u cilju rešavanja konflikata;
- Informacije vezane za važnost koncentrisanja na sadašnji trenutak i rešavanje problema;
- Informacije vezane za korišćenje sopstvenih potencijala;
- Detaljne informacije o procesu medijacije, posebno:
  - Informacije o tome kako se dolazi do sporazuma;
  - Informacije o prednostima medijacije za žrtve koja uključuje povratak samostalnosti i dostojanstva;
  - Informacije o potencijalnim rizicima i mogućnostima sekundarne viktimizacije u toku postupka medijacije;
  - Informacije vezane za izbor medijatora.
- Pripremu za ulazak u proces medijacije;
- Podršku u toku i posle procesa medijacije.

Program je realizovan na sledeći način:

- U cilju povećanja dostupnosti informacija žrtvama, pripremljen je materijal koji pruža detaljnije informacije o pojmu, ciljevima i principima restorativne pravde, potom o restorativnim pristupima koji se zasnivaju na primeni restorativnog dijaloga, i posebno o medijaciji. Materijal je postavljen na internet stranicu VDS i dostupan je na sledećem linku: [/www.vds.org.rs/TekuciProjektiPromovisanjeAlternativnihSankcija.htm](http://www.vds.org.rs/TekuciProjektiPromovisanjeAlternativnihSankcija.htm). Materijal je takođe distribuirala i partnerska organizacija Fondacija „Centar za demokratiju“.
- Obučeno je 16 volontera/ki i saradnika/ca VDS da daju informacije vezane za medijaciju i primenu restorativnog dijaloga.
- Redovno je ažurirana baza podataka organizacija i institucija koje pružaju pomoć žrtvama.
- Osmišljena je i štampana brošura namenjena žrtvama – *Pomoć i podrška žrtvama* – u kojoj su sadržane informacije o uslugama koje nudi služba za žrtve Viktimološkog društva Srbije VDS *info i podrška žrtvama*, s posebnim fokusom na usluge vezane za proces medijacije. Brošura je distribuirana prilikom drugih aktivnosti na projektu kao i prilikom medijske kampanje. Takođe, brošura je dostupna na internet stranici VDS <http://www.vds.org.rs/File/LIFLET%20zrtve%2002.pdf>

Program je realizovao VDS tim u sledećem sastavu: Jasmina Nikolić, rukovoditeljka Službe VDS *info i podrška žrtvama*, Mirjana Tripković, koordinatorka Službe; Volonteri: Una Radovanović, Bejan Šaćiri i Branislav Urošević, koji su bili asistenti na projektu; Jelena Kukanjac, Dunja Babić, Nađa Šarenac, Jelena Matić, Jelena Lupšić, Andrea Veselinović, Ivana Saveski, Irena Pejić, Maja Bojović i Sara Stojković. Program je realizovan uz superviziju direktorke VDS, prof. dr Vesne Nikolić-Ristanović i ekspertsku pomoć dr Sanje Čopić.

Projekat je podržala delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava“.

## Istina i pomirenje

Tokom izveštajnog perioda nastavilo se sa aktivnostima usmerenim na dalji razvoj Asocijacije ZAIP, i to kroz sledeće aktivnosti:

- Rad na promovisanju ideje Trećeg puta u zemlji, regionu i svetu, kroz distribuciju pristupnica, lifleta, brošura, godišnjaka i *Temida* u kojima se nalaze tekstovi o radu i razvoju Asocijacije ZAIP na konferencijama, okruglim stolovima i slično – samofinansirajuća aktivnost.
- Ažuriranje mailing liste i liste članova Asocijacije.
- Realizaciju istraživanja *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava*, koji VDS realizuje u okviru projekta *ALTERNATIVE*, o kome je više reči bilo u prethodnom delu izveštaja.
- Obeležavanje 10 godina od osnivanja Asocijacije Zajednička akcija za istinu i pomirenje u Beogradu 8. jula 2015. godine organizovanjem konferencije za javnost *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava* (više o tome videti u delu izveštaja o istraživanjima gde su date aktivnosti sprovedene na projektu *ALTERNATIVE*).

Asocijacija trenutno ima 113 članova (pojedinaца-poјedinki i organizacija).

## Izdavačka delatnost

### *Časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu Temida*

Časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu *Temida* izlazi redovno od 1998. godine, i to četiri puta godišnje. Radovi koji su štampani u celini na srpskom jeziku, sadrže apstrakte i ključne reči na engleskom jeziku, dok se radovi stranih autora objavljuju u originalu ili u prevodu. Radovi podležu dvostrukoj anonimnoj recenziji.

Prema kategorizaciji naučnih časopisa Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i u 2014. godini naučni časopis *Temida* kategorisan je kao vodeći časopis nacionalnog značaja (M51).

Tokom 2015. godine iz štampe su izašla tri broja *Temide*:

- Broj 4 za 2014. godinu sa temama: *Preplitanje viktimizacije i kriminalizacije i Interkulturalni kontekst i viktimizacija*
- Broj 1 za 2015. godinu sa temom: *Zaštita žrtava: međunarodno pravo, nacionalna zakonodavstva i praksa*
- Broj 2 za 2015. godinu sa temom: *Sekundarna viktimizacija i podrška žrtvama*

U pripremi su brojevi 3 i 4 za 2015. godinu sa temama: *Pozitivna viktimologija i Restorativna pravda, sigurnost i žrtve*.

Izdavanje broja 4 za 2014. godinu bila je samofinansirajuća aktivnost. Za izdavanje brojeva u 2015. godine VDS je dobilo finansijsku podršku od Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS, koja može da pokrije manji deo troškova štampanja *Temide*.

Tokom izveštajnog perioda neke od ključnih aktivnosti vezanih za časopis *Temida* bile su:

- Održana su dva sastanka redakcije časopisa *Temida*.
- Održavani su redovni sastanci glavne i odgovorne urednice, njene zamenice, tehničke urednice i sekretarke časopisa.
- Prosleđeni su podaci za preliminarnu evaluaciju *Temide* za uključivanje u Scopus bazu podataka.
- U toku je evaluacija od strane Thomas Reuters i odluka o uključivanju *Temide* u Web of Science (Social Sciences Citation Index).

- *Temida* je uvrštena u novi citatni indeks u Web of Science - Emerging Sources Citation Index (ESCI), koji predstavlja novu ediciju Web of Science, koju vodi Thomas Reuters. ESCI predstavlja novu kolekciju časopisa kojima se proširuje sadržaj Web of Science i omogućava pretraživanje, pronalaženje i citiranje časopisa koji se uvrste u ovu ediciju. Tako se izdavačima omogućava ostvarivanje uvida u citiranost dok je proces evaluacije i uključivanja u druge kolekcije u okviru Web of Science u toku.
- Sekretarka redakcije mr Ljiljana Stevković je prisustvovala seminaru za urednike naučnih časopisa u Srbiji u organizaciji Narodne biblioteke Srbije i Elsevier-a, 13. oktobar 2015. godine.
- Tokom 2015. godine na časopis je bilo pretplaćeno 6 (fizičkih i pravnih) lica.
- Tokom 2015. godine realizovana je razmena časopisa *Temida* sa 13 časopisa iz zemlje i inostranstva.

### **Brošure**

U okviru projekta „*Promocija alternativnih krivičnih sankcija i mera restorativne pravde*“ štampane su dve brošure:

- Brošura *Pomoć i podrška žrtvama*, koja je namenjena žrtvama, u kojoj su sadržane informacije o uslugama koje nudi služba za žrtve Viktimološkog društva Srbije VDS info i podrška žrtvama, s posebnim fokusom na usluge vezane za proces medijacije:
  - Detaljne informacije o procesu medijacije.
  - Detaljne informacije o tome kako se dolazi do sporazuma.
  - Informacije o dobrim stranama medijacije za žrtve.
  - Priprema za ulazak u proces medijacije.
  - Podršku u toku i posle procesa medijacije
- Brošura *Pomoć i podrška osobama koje izlaze iz zatvora*, koja je namenjena svim ženama koje napuštaju Kazneno popravni zavod u Požarevcu i ima za cilj da im da osnovne informacije koje im mogu biti od koristi u njihovim naporima da izgrade svoj život na slobodi po isteku izdržavanja kazne zatvora i na taj način doprinese njihovoj boljoj integraciji u zajednicu. Brošure su distribuirane u KPZ za žene u Požarevcu gde svaka osuđenica prilikom izlaska iz zavoda dobija brošuru.

### **Saradnja sa visokoškolskim ustanovama i međunarodni internship programi**

Viktimološko društvo Srbije je naučna baza Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu. Tokom školske 2014/2015. i 2015/2016. godine:

- Članice i članovi VDS su gostovali na predavanjima na FASPER-u.
- Studenti FASPER su u okviru vežbi na predmetu Viktimologija posetili VDS 18. decembar 2014. godine i 17. decembra 2015. godine i upoznali se sa radom Društva.

Pored toga, 25. decembra 2014. godine organizovana je poseta VDS za grupu studenata master studija sa Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, tokom koje su dr Sanja Čopić i Jasmina Nikolić prezentovale programe za žene u zatvorima u svetu i programe VDS za žene koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora u KPZ za žene u Požarevcu.

### **Učešće VDS u radu nezavisnih tela i radnih grupa**

#### ***Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture***

Viktimološko društvo Srbije je odlukom Zaštitnika građana od 20. januara 2012. godine postalo deo Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, nakon čega je zaključen i Sporazum o saradnji u obavljanju poslova Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture između VDS i Zaštitnika građana. Pored VDS, sporazum o saradnji zaključen je sa još osam udruženja: Beogradskim centrom za ljudska prava, Dijalogom, Inicijativom za prava osoba sa mentalnim invaliditetom, Komitetom pravnika za

ljudska prava, Međunarodnom mrežom pomoći, Odborom za ljudska prava Valjevo, Helsinškim odborom za ljudska prava u Srbiji i Centrom za ljudska prava Niš. Nacionalni mehanizam za prevenciju torture treba da svojim kontinuiranim posetama ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode odvrati sve državne organe i službena lica od bilo kakvog oblika zlostavljanja i usmeri državu ka stvaranju životnih uslova u mestima gde su smeštena lica lišena slobode u skladu sa opšte prihvaćenim standardima. U okviru Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, VDS je zaduženo za praćenje položaja žena u ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode.

#### ***Učešće u radnim grupama Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji (NKEU)***

VDS je član dve radne grupe u okviru Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji (NKEU): Radne grupe zadužene za praćenje pregovora u poglavljima 2 *Slobodno kretanje radnika* i 19 *Socijalna politika i zapošljavanje*, i *Radne grupe zadužene za praćenje pregovora u poglavlju 24*. Tokom izveštajnog perioda, predstavnica VDS dr Sanja Čopić je učestvovala na sastanku Radne grupe NKEU za poglavlje 24 sa predstavnicima relevantnih ministarstava koji su koordinatori podgrupa koje rade na izradi AP za ovo poglavlje, kojom prilikom su date sugestije vezano za predstavljani Akcioni plan (6. februar 2015. godine).

#### ***Učešće u SEKO mehanizmu***

VDS je 2015. godine postalo deo SEKO mehanizma za sektor pravde i unutrašnjih prava. SEKO mehanizam je mreža organizacija civilnog društva koja učestvuje u programiranju IPA fondova, koji su od presudnog značaja za finansiranje mera predviđenih Akcionim planom za poglavlja 23 i 24.

### **Učešće članova i članica VDS u radu organa i tela međunarodnih i domaćih organizacija**

Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović je kao bivša predsednica Evropskog udruženja za kriminologiju 2015. godine bila članica žirija za dodelu dve nagrade, koje se dodeljuju na godišnjoj konferenciji ovog udruženja: nagrada za životno delo, koja se dodeljuje evropskim kriminolozima za doprinos tokom svoje karijere razvoju kriminologije, i nagrada za najbolji rad/članak, koji se dodeljuje mladim evropskim kriminolozima. Nagrade su uručene na konferenciji Evropskog udruženja za kriminologiju, koja je održana u Portu (Portugalija) septembra 2015. godine.

Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović je izabrana za članicu Nadzornog odbora projekta *Podrška uspostavljanju nacionalnog sistema podrške žrtvama i svedocima krivičnih dela u Srbiji*, koji sprovodi Misija OEBS u Srbiji, sa ciljem institucionalizacije ovih službi pri javnim tužilaštvima i policiji u Republici Srbiji. Nadzorni odbor je zadužen za sprovođenje projekta i treba da omogući uspešnu i blagovremenu realizaciju delova Akcionog plana za poglavlje 23 u procesu pridruživanja EU a vezano za podršku žrtvama i svedocima. U Nadzornom odboru su, pored predstavnika civilnog društva i OEBS-a, i predstavnici državnih organa i institucija (Ministarstva pravde, Visokog saveta sudstva/Vrhovnog kasacionog suda, Republičkog javnog tužilaštva/Državnog veća tužilaca i Ministarstva unutrašnjih poslova). Tokom 2015. godine u radu Nadzornog odbora učestvovala su prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović i Jasmina Nikolić (učešće na dva sastanka Nadzornog odbora). Uz to, jedna od prvih projektnih aktivnosti bila je organizacija studijske posete Republici Irskoj, kako bi se upoznao sa načinom funkcionisanja službi za žrtve i svedoke u toj zemlji. U ime VDS, u studijskoj poseti je bila Jasmina Nikolić, rukovoditeljka službe za žrtve Viktimološkog društva Srbije *VDS info i podrška žrtvama*. Poseta je organizovana u decembru 2015. godine.

### **Organizacija predavanja stručnjaka i stručnjakinja iz zemlje i inostranstva i posete stručnjaka iz inostranstva VDS**

Loren Walker, stručnjakinja za restorativnu pravdu sa Havaja (SAD), provela je, kao Fullbright stipendistkinja, mesec dana u Viktimološkom društvu Srbije. U tom periodu održala je nekoliko

predavanja iz oblasti restorativne pravde. Sa VDS je saradivala u razlicitim oblastima, ukljucujuci primenu principa restorativne pravde u interkulturalnim kontekstu, posetila je KPZ za zene u Pozarevcu, imala sastanke sa predstavnicima Uprave za izvršenje krivičnih sankcija Ministarstva pravde RS i Misije OEBS u Srbiji. Na kraju posete, organizovala je za tim iz VDS testiranje restorativnog kruga, na kome smo pričali o tome šta volimo jedni kod drugih, šta želimo za sebe lično i za Viktimološko društvo i kako možemo da ostvarimo te ciljeve. Više o radu Loren Walker dostupno je na <http://www.lorenwalker.com/>. Zahvaljujući saradnji koja je ostvarena sa Loren Walker, omogućeno je da VDS prevde interent stranicu [www.apologyletter.org](http://www.apologyletter.org) na srpski jezik. Na ovoj stranici se mogu naći modeli pisama izvinjenja i praštanja, koji su tako učinjeni dostupnim svim građanima Srbije.

VDS je bilo organizator i domaćin studijske posete za grupu zaposlenih u organizaciji Javni Zavod Socio Celje iz Slovenije. Poseta je organizovana 15. i 16. oktobra 2015. godine. Tokom posete, kolegice i kolege iz Slovenije su posetili VDS i upoznali se sa radom Društva; organizovana im je poseta Svratištu, Prihvatištu za odrasla lica i Prihvatištu za decu u Beogradu, kao i razgovor sa gradskom sekretarkom za socijalna pitanja Jasminom Ivanović i sa Draganom Vulevićem iz Ministarstva za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja RS.

### Osobe koje su bile angažovane na realizaciji aktivnosti VDS u 2015. godini

Tokom izveštajnog perioda na realizaciji projekata i stalnih aktivnosti VDS bili su angažovani:

- 2 osobe u stalnom radnom odnosu – Jasmina Nikolić, rukovoditeljka službe *VDS info i podrška žrtvama* i Bejan Šaćiri, istraživač.
- 8 osoba angažovanih po ugovoru o autorskom delu – prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović, prof. dr Jelena Srna, dr Sanja Čopić, dr Nikola Petrović, Mirjana Tripković, Branislav Urošević i mr Ljiljana Stevković.
- 1 računovođa – Bernada Ljubinković.
- 1 osoba koja održava web site – Tatjana Orelj.
- 11 volontera/volonterki u službi VDS info i podrška žrtvama – Branislav Urošević, Dunja Babić, Jelena Kukanjac, Jelena Lupšić, Irena Pejić, Andrea Veselinović, Sara Stojković, Jelena Matić, Maja Bojović, Kristina Kostić i Tamara Čakarević.

### Učešće članova i volontera VDS na stručnim i naučnim skupovima i seminarima u zemlji i inostranstvu (u ime VDS ili sa prezentacijama aktivnosti VDS)

Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović

- XV godišnja konferencija Evropskog udruženja za kriminologiju (European Society of Criminology) “*Criminology as unitas multiplex: Theoretical, epistemological and methodological developments*”. Prezentovani radovi: *Scope, structure and gender differences of self-reported juvenile delinquency in Serbia* (koautorica Liljana Stevković), *Participatory action research in criminology: an example of the research in multi-ethnic communities in Serbia* (koautorke Jelena Srna i Sanja Čopić), i *Programs for female prisoners and positive criminology and victimology: the case of Serbia* (koautorica Sanja Čopić). Porto, Potrugalija, septembar 2015.
- 9. međunarodni naučni skup *Specijalna edukacija i rehabilitacija danas* u organizaciji Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. Prezentovan rad u koautorstvu sa prof. dr Vesnom Nikolić-Ristanović *Rasprostranjenost, karakteristike i moguće mere prevencije seksualnog uznemiravanja na visokoškolskim ustanovama: metoologija i ključni rezultati empirijskog istraživanja na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju*. Beograd, septembar 2015.
- Radionice *Razvoj Službi za podršku oštećenim licima i svedocima u javnim tužilaštvima u Republici Srbiji*, predavačica, Beograd, septembar-novembar 2015.

- Konferencija *Migracije: pravni, bezbednosni, demografski i socio-ekonomski problemi*, Beograd, novembar 2015. godine.
- Završna konferencija projekta *ALTERNATIVE Justice and Security in Intercultural Europe: Exploring Alternatives*. Prezentovani radovi: *Potentials of restorative justice for conflict transformation in post-conflict societies* i *Applicability of restorative approaches in multi-ethnic communities in Serbia: Methodological approach of the action research and lessons learnt* (koautorka Sanja Čopić), Leuven, Belgija, novembar 2015.
- Šesta godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije „*Novi trendovi u viktimološkoj teoriji i praksi: Dileme i izazovi u zaštiti žrtava*“. Prezentovani radovi: *Viktimizacija i delinkventno ponašanje maloletnih lica: Rezultati Međunarodne ankete samoprijavlivanjem maloletničke delinkvencije u Srbiji* (koautorka Ljiljana Stevković), *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava: Teorijske osnove i metodološki pristup i Podizanje svesti o uticaju krivičnog dela na žrtve i o restorativnoj pravdi: program za osuđena lica u Kazneno-popravnom zavodu za žene* (koautorka Jasmina Nikolić), Beograd, novembar 2015.

#### Dr Sanja Čopić

- Konferencija „*Alternative zatvaranju - Put ka smanjenju prenaseljenosti kazneno-popravnih ustanova*“, Beograd, februar 2015.
- XXVII tematski naučni skup „*Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja*“. Prezentovan rad: *Stavovi građana i stručnjaka o alternativnim vidovima reagovanja na kriminalitet maloletnika* (koautor Bejan Šaćiri), Palić, jun 2015.
- Radionica vezano za primenu Nacionalnog akcionog plana *Žene, mir, bezbednost*, OEBS, Beograd, septembar 2015.
- Fokus grupa u okviru evaluacije Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za poboljšanje položaja žena i unapređenje rodne ravnopravnosti, Beograd, septembar 2015.

#### Jasmina Nikolić

- Konferencija „*Alternative zatvaranju - Put ka smanjenju prenaseljenosti kazneno-popravnih ustanova*“, Beograd, februar 2015.
- Konferencija kancelarije za saradnju sa OCD vezano za izmenu Zakona o socijalnoj zaštiti, Beograd, februar 2015.
- Obuka „*Saslušanje maloletnih žrtava trgovine ljudima*“, MUP Republike Srbije, april 2015.
- Godišnja konferencija Evropske podrške žrtvama (Victim Support Europe) *Victims of Crime in Europe: The future is now*, Lisabon, Portugalija, maj 2015.
- *VSE European Parliament Conference, General Meeting and Leaders Meeting*, Brisel, Belgija, novembar 2015.
- Radionice *Razvoj Službi za podršku oštećenim licima i svedocima u javnim tužilaštvima u Republici Srbiji*, predavačica, Beograd, septembar-novembar 2015.
- Trening za stručnjake koji se mogu sresti sa decom azilantima žrtvama rodno baziranog nasilja, trenerica, Lajkovac, Loznica, Beograd, jun-oktobar 2015.
- Radionice za decu azilante *Poboljšanje pristupa obrazovanju dece tražilaca azila u Srbiji i prevencija rodno zasnovanog nasilja*, predavačica, Bogovađa, Banja Koviljača, jun-septembar 2015.
- Šesta godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije „*Novi trendovi u viktimološkoj teoriji i praksi: Dileme i izazovi u zaštiti žrtava*“. Prezentovan rad *Podizanje svesti o uticaju krivičnog dela na žrtve i o restorativnoj pravdi: program za osuđena lica u Kazneno-popravnom zavodu za žene* (koautorka Vesna Nikolić-Ristanović), Beograd, novembar 2015.
- Studijska poseta institucijama za podršku i pomoć žrtvama i svedocima krivičnih dela u Republici Irskoj, decembar 2015.

#### Mr Ljiljana Stevković

- COST Action IS1206 Training School *Policy and practice to reduce and prevent femicide: Innovation and sustainability of actions and research* (organizovano kao deo projekta COST Action IS1206 Femicide Across Europe), Rim, Italija, jul 2015.
- Obuka za rad sa ženama žrtvama seksualnog nasilja u organizaciji Autonomnog ženskog centra i Mreže žene protiv nasilja, Beograd, oktobar 2015.
- 63. naučno-stručni skup Društva psihologa Srbije „*Strukovni identitet psihologa i međuresorna saradnja*“. Presentovan rad u koautorstvu sa prof. dr Vesnom Nikolić-Ristanović „*Međunarodna anketa samoprijavlivanjem maloletničke delinkvencije: značaj saradnje sa psihologom prilikom anketiranja učenika o njihovoj viktimizaciji i delinkventnom ponašanju*“. Zlatibor, maj 2015.
- Naučno-stručni skup „*Suprotstavljanje savremenim oblicima kriminaliteta - analiza stanja, evropski standardi i mere za unapređenje*“ u organizaciji Kriminalističko-policijske akademije. Presentovan rad u koautorstvu sa dr Milicom Kovačević „*Izlaganje ličnih informacija i fotografija na društvenim mrežama i rizici po bezbednost maloletnica*“. Tara, maj 2015.
- XV godišnja konferencija Evropskog udruženja za kriminologiju (European Society of Criminology) „*Criminology as unitas multiplex: Theoretical, epistemological and methodological developments*“. Presentovan rad *Juveniles as victims and as perpetrators: violent victimization and violent behavior of juveniles towards family members* i rad u koautorstvu sa prof. dr Vesnom Nikolić-Ristanović *Scope, structure and gender differences of self-reported juvenile delinquency in Serbia*. Porto, Potrugalija, septembar 2015.
- Šesta godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije „*Novi trendovi u viktimološkoj teoriji i praksi: Dileme i izazovi u zaštiti žrtava*“. Presentovan rad u koautorstvu sa prof. dr Vesnom Nikolić-Ristanović *Viktimizacija i delinkventno ponašanje maloletnih lica: Rezultati Međunarodne ankete samoprijavlivanjem maloletničke delinkvencije u Srbiji*. Beograd, novembar 2015.
- Konferencija u organizaciji Centra za ravnopravnost polova Vlade Republike Srpske „*Femicid kao oblik rodno zasnovanog nasilja*“. Presentovan rad *Kriminalološko-viktimološki aspekt femicida*. Banja Luka, decembar 2015.

#### Bejan Šaćiri

- Peti međunarodni naučni skup Dani Arčibalda Rajsa, Presentacija koautorskog rada sa Nikolić-Ristanović, V., Čopić, S., Petrović, N. M., Šaćiri, B. „*Bezbednost i pravda u multietničkim zajednicama u Srbiji*“, Kriminalističko-policijska akademija. Beograd, mart 2015.

#### Dr Nikola Petrović

- I Viktimološka konferencija u Bosni i Hercegovini „*Ambasadori mira u BiH*“, Presentacija koautorskog rada sa Nikolić-Ristanović, V., Čopić, S., Petrović, N. M., Šaćiri, B. „*Viktimizacija i pravda u multietničkim zajednicama u Srbiji*“, Sarajevo, mart 2015.
- Šesta godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije „*Novi trendovi u viktimološkoj teoriji i praksi: Dileme i izazovi u zaštiti žrtava*“. Presentacija koautorskog rada Čopić, S., Petrović, N. „*Primena restorativnih pristupa u interkulturalnim sredinama u Srbiji: Priručnik kao praktično sredstvo*“, Beograd, novembar 2015.
- Konferencija „*Budućnost bezbednosti – perspektive za Evropu i Srbiju*“, Beograd, decembar 2015.

#### Mirjana Tripković

- Godišnja konferencija Evropske podrške žrtvama (Victim Support Europe) *Victims of Crime in Europe: The future is now*, Lisabon, Portugacija, maj 2015.
- Obuka „*Saslušanje maloletnih žrtava trgovine ljudima*“, MUP Republike Srbije, april 2015.

- Radionice za decu azilante *Poboljšanje pristupa obrazovanju dece tražilaca azila u Srbiji i prevencija rodno zasnovanog nasilja*, predavačica, Bogovađa, Banja Koviljača, jun-septembar 2015.

## Medijsko istupanje članova VDS

### Prof. dr Vesna Nikolić Ristanović

- Televizija N1, 23.02.2015. tema „Memorandum o potpisivanju sporazuma sa tužilaštvom“
- RTS2, Sve boje života, 15.06.2015., tema „Zaštita žrtava“
- TV Kopernikus, 13.07.2015., tema „Nasilje u porodici“
- TV Kopernikus, 26.11.2015., povodom Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama

### Dr Sanja Čopić

- Radio Novi Sad, 05.03.2015. tema „Problemi sa kojima se suočavaju žrtve silovanja i seksualnog nasilja“
- RTS2, 17.03.2015., tema „Diskriminacija žena na tržištu rada“

### Jasmina Nikolić

- RTS2, 17.03.2015., tema „Diskriminacija žena na tržištu rada“
- TV Kopernikus, 21.03.2015., tema „Nasilje nad ženama“
- TV Kopernikus, 09.09.2015., tema „Nasilje u porodici“
- Radio 202, 25.11.2015., povodom Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama
- TV Prva 7.10.2015., emisija „Muk“ tema „Ubistvo žena“

### Mirjana Tripković

- Radio Studio B, 08.05.2015., tema „Diskriminacija žena na tržištu rada“

### Nikola Petrović

- Državna TV Sarajevo, 05.03.2015., tema Projekat ALTERNATIVE, VDS, „Treći put“

## Donatori

Tokom izveštajnog perioda realizaciju projekata i drugih aktivnosti VDS podržali su:

- Evropska komisija kroz program FP7
- Delegacija EU u Republici Srbiji u okviru EIDHR programa kroz projekat čiji je nosilac Fondacija „Centar za demokratiju“
- Delegacija EU u Republici Srbiji u okviru EIDHR programa kroz projekat čiji je nosilac Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila
- Program UN za razvoj (UNDP)
- Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS
- Ambasada SAD, Office of Academic Exchange Programs (ECA/A/E)
- Misija OEBS u Srbiji

Donatorima se i ovom prilikom zahvaljujemo.

Drugi načini finansiranja:

- Kotizacije za konferenciju
- Članarine
- Temida
- Biblioteka

U Beogradu, 31. decembra 2015. godine